

Bossche Erfgoeddag 6 juli 2003: Ontroerend goed

Op zondag 6 juli a.s. vindt van 12.00 tot 17.00 uur de eerste *Bossche Erfgoeddag* plaats, met als motto: *Ontroerend goed*. Het is voor het eerst dat de drie professionele Bossche erfgoedinstellingen (Stadsarchief, Noordbrabants Museum en BAM (Bouwhistorie, Archeologie en Monumenten)) samen aandacht besteden aan het cultureel erfgoed van de gemeente 's-Hertogenbosch en aan de taken op dit gebied. Zowel (kunst)historisch als emotioneel waardevolle objecten staan deze dag centraal. Instellingen tonen behalve hun taken hun belangrijkste stukken en Bosschenaren tonen hun 'schatten' via een daarvoor ontwikkelde foto-

Eén van de Bosschenaren, die reageerde op de oproep om persoonlijke voorwerpen met een bijzonder verhaal aan te melden voor de Bossche Erfgoeddag was Jo Hendriks. Hij werd door Thea van de Heuvel gefotografeerd met zijn in 1957 tijdens een tweedaags atletiekkamp gewonnen beker en met zijn oude sportschoenen.

tentoonstelling en een speciale Bossche editie van *Kunst en Kitsch*. Daarnaast zijn er voorstellingen, lezingen, educatieve projecten en wandelingen. Enige weken voorafgaand aan de dag zal een huis-aan-huiskrant met nadere informatie en het volledige programma worden verspreid. Het bekende Omroep Brabant tv-programma *De Wandeling* met René Bastiaanse zal op 1 en 2 juli (herhaling) aandacht besteden aan het Bossche erfgoed.

Meer informatie: Stichting Bosse Nova
telefoon: (073) 612 45 05
email: ankie.til@bossenova.nl

Nieuws uit het Stadsarchief

Het Stadsarchief **verwierf** de afgelopen maanden:

- Archief van Vrouwenbeweging Brood en Rozen te 's-Hertogenbosch, 1977-1996, 1 m.
- Bouwtekeningen en blauwdrukken van het Ziekenhuis Sint-Joan de Deo aan de Papenhulst te 's-Hertogenbosch, 1914-1978, 0,5 m.
- Documentatiecollectie van oud-Bosschenaar Arnold van der Heijden, ca. 1940-1995, 0,75 m.
- Stukken ter voorbereiding van een eventuele stichting van een Technische Hogeschool te 's-Hertogenbosch, 1947-1948, 0,2 m. (Schenking bibliotheek TU Eindhoven).
- Fotoreportage van het bezoek van kroonprins Willem-Alexander en prinses Maxima aan 's-Hertogenbosch, 4 september 2001.
- Archief van de Lionsclub 's-Hertogenbosch, ca. 1975-2000, 1,5 m.

Met ingang van 8 mei 2003 is het – onder bepaalde voorwaarden – toegestaan dat bezoekers zelf **fotografische opnamen** maken van archiefstukken. Uitgezonderd hiervan is materiaal uit de historisch-topografische atlas in verband met hierop berustende auteursrechten.

Tijdens de zomermaanden juli en augustus vervalt zoals gebruikelijk de **zaterdagopenstelling** van het Stadsarchief.

In het najaar organiseert het Stadsarchief in samenwerking met het Brabants Dagblad een **studiedag** over de rol van de krant in verleden en heden.

Algemene informatie, een overzicht van alle archieven en collecties, de Bossche Burgerlijke Stand en oude foto's uit het Stadsarchief zijn te vinden op onze **internetsite**: www.stadsarchief.nl

Hans Janssen 25 jaar

Met en door de komst van Hans Janssen (ruim) 25 jaar geleden naar 's-Hertogenbosch is de archeologie uit de hobbysfeer gehaald. Hans Janssen heeft als historicus zich niet alleen op het graven gestort maar met zijn team een grote bijdrage geleverd aan het oplossen van 'raadsels'. Wat er uit de grond kwam en te vinden was in beerputten stelde niet alleen het beeld van de stad in de Middeleeuwen en de Vroegmoderne tijd bij, het wierp nieuw licht op 's-Hertogenbosch, dat voortdurend een dynamische leefgemeenschap bleek te zijn. Archeologen bewaken niet alleen een kwetsbaar bodemarchief. Het zijn ook vechtjassen die lastig moeten zijn. Luizen in de pels van politiek en projectontwikkelaars. Mannen en vrouwen die als het moet de bevolking van een stad kunnen mobiliseren.

De redactie van Bossche Bladen wenst Hans nog jaren vol vasthoudendheid toe en zoals een spreker op het congres dat ter ere van Hans was georganiseerd, zei: tijd en ruimte om een prachtige brede synthese te schrijven. Kortom: oogsten wat in al die jaren is gezaaid.

AV

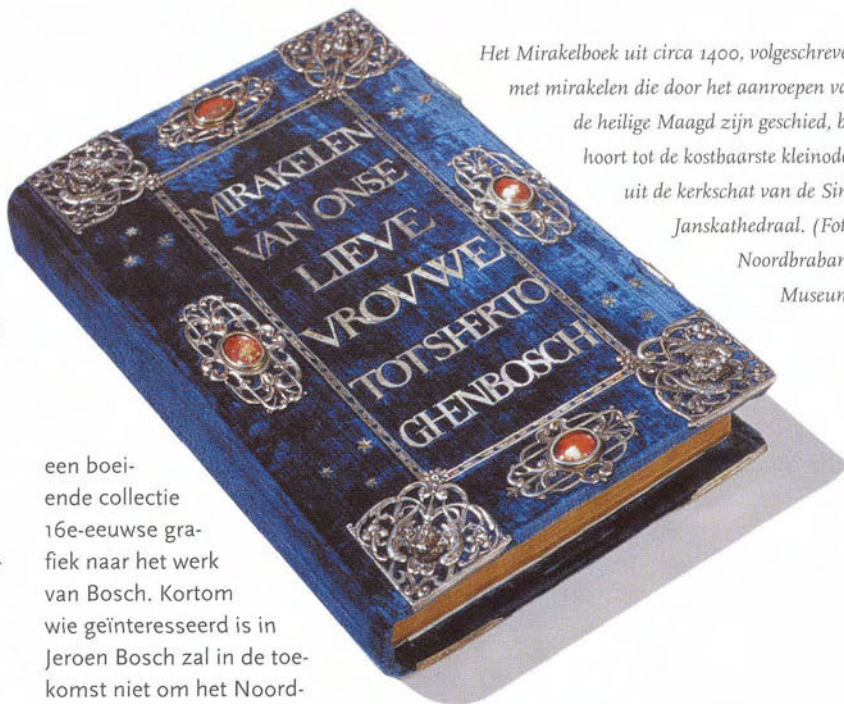
Nieuws van het Noordbrabants Museum

Vanaf april 2003

De wereld van Bosch

Permanente presentatie in een historisch kader

Jaarlijks bezoeken talloze mensen 's-Hertogenbosch uit belangstelling of bewondering voor de belangrijkste schilder die deze stad heeft gekend, Jheronimus van Aken ofwel Jeroen Bosch (ca. 1450-1516). Het Noordbrabants Museum beschikt sinds kort over een permanente presentatie in een historisch kader rond deze kunstenaar. Daarbij zullen niet alleen voorwerpen uit de tijd van Jeroen Bosch te zien zijn, maar ook schilderijen die direct met zijn werk verband houden. Het museum beschikt daarnaast over

Het Mirakelboek uit circa 1400, volgeschreven met mirakelen die door het aanroepen van de heilige Maagd zijn geschied, behoort tot de kostbaarste kleinoden uit de kerschat van de Sint-Janskathedraal. (Foto: Noordbrabants Museum)

een boeiende collectie 16e-eeuwse grafiek naar het werk van Bosch. Kortom wie geïnteresseerd is in Jeroen Bosch zal in de toekomst niet om het Noordbrabants Museum heen kunnen.

heidsteken van de bisschoppelijke hoofdrolspelers, alsmede devotionalia van uiteenlopende soort.

Ook kan het fameuze, met zilver versierde Mirakelboek worden bezichtigd dat tegelijk met het Mariabeeld terugkeerde. Maar het meest bijzonder zijn wellicht de vele kostbaarheden die sinds 1853 aan de Zoete Moeder ten geschenke zijn gegeven, waaronder zilveren en gouden kronen, scepters, kruisen en rozenkransen.

19 april t/m 31 augustus 2003
Jonge Brabantse Kunstenaars in de Tuingalerij
Phoebe Maas, Rogier Walrecht en Wycher Noord

In de Tuingalerij vinden in de komende maanden nog drie solotentoonstellingen plaats van jonge Brabantse kunstenaars die nog niet of slechts incidenteel een museale presentatie op hun naam hebben staan. Deze kunstenaars zijn in nauwe samenwerking met de Nieuwe Brabantse Kunst Stichting in Breda geselecteerd. Achtereenvolgens komen Phoebe Maas (foto's), Rogier Walrecht (gemengde technieken) en Wycher Noord (schilderijen) aan bod.

LOOFT MARIA VAN S'HERTOGHEBOSCH SOETIGHEYT DE LIVE VROUW.

Het Wonderbeeld van Maria werd in 1629/30 naar Brussel 'gesmokkeld' en keerde in 1853 terug naar 's-Hertogenbosch. Dit bidprentje namen bedevaartgangers uit Brussel mee naar huis. Het prentje dateert van 1735: de uitkomst van de twee zogenoemde chronogrammen, boven- en onderaan het prentje. De verwijzing naar Jeremia 31 is op zijn minst merkwaardig, omdat in dat hoofdstuk gesproken wordt over de terugkeer van het volk Israël uit de ballingschap. Israël wordt daar met een jonkvrouw vereenzelvigd, niet met [een beeld van] Maria!

(Foto: Noordbrabants Museum)

12 april t/m 24 augustus 2003
De terugkeer van de Zoete moeder (1853-2003)

De tentoonstelling die in het kader van de viering in het Noordbrabants Museum is te zien, biedt een uitgebreide toelichting op het vertrek van het beeld in 1629, de terugkeer in 1853 en de verering in later jaren. Dat gebeurt aan de hand van filmbeelden, schilderijen en prenten, portretten, kromstaven en andere waardig-

De L.Vrouw vā S'Hertoghenbosch, op Kouwenberch te Brussel, vermaert, door meer als 600. mirakelen, seer veel doode verweckt te Image de N. Dame de Bolduc, transportée a. Brux., de Kouwenberch, célébré par plus de 600. miracles, come plusieurs morts resuscitez.
CEERT NU WEER TOT UWE STEDE Jerem:31.
MACHET VAN S'HERTOGHEBOSCH,

10 mei t/m 31 augustus 2003

Japanse Penseelstreken

Tekeningen en schilderijen uit de verzameling Gerhard Schack

In de ban van Japan

Europees Japonisme uit de verzameling Van der Grinten

Op deze grote zomertentoonstelling worden ruim 300 Japanse penseeltekeningen en schilderijen gepresenteerd uit de vermaarde Duitse collectie Schack. Vanaf 1700 werden alledaagse taferelen in de Japanse schilderkunst een steeds belangrijker thema: naast courtisanes, krijgers en toneelspelers werd een breed scala aan genrevoorstellingen gemaakt. Deze voorstellingen van het 'voorbijgaande leven' noemde men Ukiyo-e. De schilders van verticale rollen (kake-mono's) en kamerschermen ontwierpen in de 18^e eeuw steeds meer prenten, die met houtblokken werden vervaardigd. De komst van de meerkleurendruk leidde tot een grote bloeiperiode in de eerste helft van de 19e eeuw met kunstenaars als Shunko, Utamaro, Hokusai, Hiroshige, Kunisada en Kuniyoshi.

20 september 2003 t/m 4 januari 2004

Monsters en Fabeldieren

2500 jaar geschiedenis van randgevallen

Monsters spelen een grote rol in de cultuurgeschiedenis. Ooit waren zij de belichaming van onbegrepen angsten. Ook in de latere tijd spelen zij een rol in relatie tot het onbekende, zoals bij buitenaardse beschavingen. De stad 's-Hertogenbosch is al vanaf het begin van haar geschiedenis met monsters vertrouwd: de wildemannen in het stadswapen, de monsters op de luchtbogen van de Sint-Jan en de vele gedrochten in het werk van Jeroen Bosch tonen dat aan. Waar komen die monsters nu vandaan? Daarover gaat deze tentoonstelling, een boeiende wandeling door 2500 jaar cultuurgeschiedenis.

Over activiteiten zoals lezingen en concerten rond de tentoonstellingen, zie de Museumkrant van het Noordbrabants Museum.

Nieuws van 'De Boschboom'

Op 27 maart vond de al eerder beklonken fusie tussen de *Vereniging Janus en Bet* en *De Boschboom* in de Azijnfabriek officieel, maar vooral ludiek plaats. Beide voorzitters uitten hun vreugde over het besluit en 'echte' Bosschenaren waren er voor een folkloristische sketch. Cees Slegers, voorzitter van de nieuwe vereniging beloofde nadere bezinning op de inhoud en de uitingen van folklore. Bij die gelegenheid werd ook de 'Bosschenaar van het Jaar' bekend gemaakt, Frits de Bekker: bloemen en felicitaties. *De Boschboom*, drie jaar geleden nog 300 leden, telt er inmiddels 560!

Op 16 april kreeg het jaarlijkse *Grôôt Bosch dictee* - een geslaagde competitie tussen prominenten en Bossche dialectexperts - een extra accent door de aanwezigheid van mensen uit het *Meertensinstituut*. Het P.J. Meertensinstituut is bij een breed lezerspubliek bekend geworden door de meerdelige serie van J.J. Voskuil, 'Het Bureau'. De heren Goemans en Rooijackers, medewerkers van dit instituut, toonden zich geïnteresseerd. Maar het aardigst van die avond was wel de presentatie van *Wè zeet uwes*, een fraaie en uiterst leesbare studie over de stadstaal van 's-Hertogenbosch. Tien Bossche verhalen, alle acht dictees en een cd ingesproken door Danny van Nimwegen, vergroten de waarde van dit boek. De auteur, neerlandicus Harry van den Berselaar, is bekend van het jaarlijkse dictee, maar nog meer van zijn bijdragen in *Bossche Bladen*. Hij verzorgt bovendien al jaren een succesvolle cursus bij Boschlogie over deze materie. Dialect sprekende Bosschenaren hebben hun weg naar de boekhandel zeker al gevonden. Geboren stadgenoten, die het dialect absoluut niet machtig zijn, zoals ik, kunnen nu hun frustrerend tekort royaal en ruimschoots compenseren. Aanbevolen.

Wat op 26 april een eenvoudige excursie - want dicht bij huis - leek, groeide uit tot een bijzonder evenement. Het uitwisselingsprogramma met de Historische Kring Bommelerwaard, als tegenprestatie van haar ontvangst in onze stad, werd een groot succes, vooral door de onbekrompen medewerking van de Gelderse Kastelenstichting, die met haar adjunct-directeur J.C. Bierens de Haan, de restauratiearchitect Walter Kramer en nog een klein legertje van deskundigen een fantasieus inzicht gaf in de perikelen van de grootse restauratie van kasteel Nederhemert. Dat was een uitzichtloze ruïne sinds 1945 maar is binnenkort weer in oude glorie hersteld. De rondleiding in maar liefst vier groepen - een werkgroepje van de *Nederlandse Jeugdbond voor geschiedenis* en een delegatie uit Dussen had zich intussen aangesloten - voorafgegaan door een visueel-historische presentatie van de verscheidene bouwfasen en de respectievelijke bewoners - trok door het hele kasteel en toonde de vorderingen. Vóór de bouwvakantie wordt de eerste restauratiefase afgesloten en in 2005 volgt de algehele voltooiing. Dank zij de kanjerregeling van Zalm-Van der Ploeg en andere subsidies van in totaal zes miljoen euro is de realisering verzekerd. De adjunct-streekarchivaris Sil van Doornmalen verzorgde inleidinkjes over de relatie tussen Zaltbommel en Den Bosch en de grensrivier De Maas, tijdens een lunch in het Wellse Veerhuis met een fraai uitzicht. Later sprak hij in de gehalveerde Nederlandse Hervormde Kerk van Ammerzoden over de geschiedenis van deze deels geconserveerde ruïne en tot slot, staande voor de bouwfragmenten, over de historie van kasteel Hedel.

De stromende regen, een dak van paraplu's en het slotwoord van Trudy Kraneveld, bestuurslid van *De Boschboom*, tijdens de afscheidsborrel zorgden voor een waardige afsluiting.

Theo Hoogbergen, bestuurslid